

ΚΛΑΥΔΙΟΥ Β. ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑ

Η ΠΕΙΘΑΡΧΗΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΩΣ ΠΡΟΪΟΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΙΔΙΑ, ΤΗΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς μηνιαίας ἐπιθεω-
ρήσεως «ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ» Ἰουλίου 1939

ΑΘΗΝΑΙ 1939
ΤΥΠΟΙΣ: Γ. ΚΑΡΑΜΑΛΕΓΚΟΥ
ΑΙΣΧΥΛΟΥ 25

ΚΛΑΥΔΙΟΥ Β. ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑ

Η ΠΕΙΘΑΡΧΗΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΩΣ ΠΡΟΪΟΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΙΔΙΑ, ΤΗΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς μηνιαίας ἐπιθεω-
ρήσεως «ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ» Ἰουλίου 1939

ΑΘΗΝΑΙ 1939

ΤΥΠΟΙΣ : Γ. ΚΑΡΑΜΑΛΕΓΚΟΥ
ΑΙΣΧΥΛΟΥ 25

Η ΠΕΙΘΑΡΧΗΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΩΣ ΠΡΟΪΟΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΙΔΙΑ ΤΗΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν λαῶν ὑφίστανται περίοδοι καθ' ἃς ἀνεπαισθήτως ἐν ἀρχῇ, καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν ἱστορικῶν νόμων συνειδητῶς μεταγενεστέρως, οἱ ζωτικοὶ λαοὶ ἐπεξεργάζονται γενικὴν ἢ μερικὴν μεταβολὴν τῶν ἀντιλήψεων καὶ θεσμῶν των. Ἀπέβησαν εὐτυχεῖς ἐκεῖνοι οἵτινες ἀντελήφθησαν τὸ πνεῦμα τῶν περιόδων αὐτῶν καὶ ἐγένοντο οἱ εὐσυνειδήτοι ἐργάται καὶ φορεῖς τῆς μεταβολῆς. Μίαν τοιαύτην μεταβατικὴν περίοδον διερχόμεθα ἤδη, ὡς ἀποτέλεσμα ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομίας.

Εἶναι δὲ ἀποτέλεσμα τοιαύτης ἐξελίξεως πᾶσα κοινωνικὴ μεταβολή, καθόσον μόνον τὰ οἰκονομικὰ γεγονότα κατευθύνουν τὴν κοινωνικὴν πολιτικὴν, δι' ὃ καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς ἐξελίξεως τῆς κοινωνικῆς πραγματικότητος θὰ βασισθῇ ἐνταῦθα εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὴν ἐπιστήμην, τὴν οἰκονομικὴν, ἣτις ἐξετάζει τὸ οἰκονομικὸν γεγονός, ὡς τοῦτο πράγματι ἐκδηλοῦται ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ οὕτω δύναται νὰ φθάσῃ εἰς ἀποτελέσματα συμφωνοῦντα πρὸς τὴν πραγματικότητα.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀπολυταρχικῆς οἰκονομίας, κατόπιν τῶν μοιραίων ἀγώνων τῶν λαῶν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν των ἀπὸ τὸν φεουδαρχικὸν καὶ τυραννικὸν ζυγόν, ἣτις ἐξεπλήρωσε τὸν ἱστορικὸν αὐτῆς προορισμόν, προέκυψε ἡ φιλελευθέρᾳ οἰκονομίᾳ, ὡς ἀπαίτησις τῆς βαθμιαίως δημιουργηθείσης ἐπεκτάσεως τῶν ἐπικοινωνιῶν, τῶν διεθνῶν συναλλαγῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης.

Λέγοντες φιλελευθέρᾳ οἰκονομίᾳ, ἐννοοῦμεν τὰ δόγματα ἐκεῖνα, ἅτινα θεωροῦν τὸ ἄτομον ἱκανὸν νὰ προβῇ εἰς οἰκονομικὰς δράσεις, ἀνεξαρτήτως πρὸς τὸ περιβάλλον ἐν ᾧ τοῦτο δοῦν,

ἦτοι πρὸς τὴν δρᾶσιν τοῦ κράτους. Ἐπομένως πρόκειται περὶ μιᾶς κρατικῆς ὀργανώσεως ἰδριθείσης ἐπὶ τῇ βίσει τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ παρεμβάσεως, ἣτις ὅταν ἀποφασίζῃ τὰ παρέμβη, εἰς περιπτώσεις ἐσχάτης ἀνάγκης, δὲν δύναται νὰ τὸ πράξῃ παρὰ κατὰ τρόπον ἐπιζήμιον διὰ τὴν ὁλότητα.

Ἐκ τῆς κρατικῆς ἀδιαφορίας διὰ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα ἐπήγασεν ὁ φιλελευθερισμός, ὅστις, ἐνῶ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται βασιζόμενος ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐλευθερίας, ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, καταντᾷ ἐν τῇ πράξει μεταγενεστέρως προφανῆς ἀδικία εἰς βᾶρος ὀρισμένων τάξεων, αἵτινες, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ὀργανώσεως καὶ μέσων ἀντιστάσεως ἴσων πρὸς τὰ τῶν ἰσχυροτέρων οἰκονομικῶς τάξεων, εὐρίσκονται εἰς θέσιν λίαν μειονεκτικὴν ἔναντι αὐτῶν, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ φιλελευθερισμός θεωρεῖ δίκαιον νὰ τὰς ἐκλαμβάνῃ ἀπάσας ὡς ἴσας, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς οἰκονομικῆς φύσεως διαφορὰς, τὰς ἀναφυομένας μεταξὺ των.

Οὕτω, ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τῆς φιλελευθέρας οἰκονομίας, κατεστράφησαν ἅπαντα τὰ ἀνεγερθέντα ὑπὸ τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ ὀχυρώματα, κατόπιν ἐργασίας αἰῶνων πρὸς ἰδίαν προστασίαν, ἦτοι τὰ δικαιώματα τοῦ ὀργανώεσθαι καὶ συνεταιρίζεσθαι, καὶ προέκυψεν ὡς ἐκ τούτου ἐργατικὴ κρίσις. Ἡ νοοτροπία τῆς ἐποχῆς συνοψίζεται εἰς τὴν φράσιν τοῦ Ἀδάμ Σμίθ, ἐν τῷ συγγράμματί του περὶ τοῦ Πλούτου τῶν Ἑθνῶν. «Εἶναι δυσχερὲς ὅταν συναντῶνται πρόσωπα τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος, ἔστω καὶ μόνον διὰ νὰ διασκεδάσουν, νὰ μὴ προετοιμάσουν τί τὸ ἐπιζήμιον διὰ τὸ κοινόν». Τότε ἀκριβῶς ὁ ἐργατικὸς κόσμος ἤρchiσεν ἓνα νέον ἀγῶνα, ὅστις φαίνεται ὡς ἐπανάστασις, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ἦτο μία ἀπαίτησις κρατικῆς ἐπεμβάσεως. Εἰς τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐργοδοτικῶν ἐνώσεων ἀντεπαρατάχθησαν αἱ ἐργατικαὶ τοιαῦται, ἀποτελέσασαι σὺν τῷ χρόνῳ μεγαλυτέραν δύναμιν, ἱκανὴν νὰ δημιουργήσῃ νέον παράγοντα ἀσταθείας τῆς ἀγορᾶς. Δέον ἐν προκειμένῳ νὰ τοισθῇ ὅτι τὸ ζήτημα ἔχει χαρακτῆρα πρὸ παντὸς οἰκονομικὸν καὶ κοινωνικόν, καὶ μόνον ἢ ἐπιδειχθεῖσα ἔναντι αὐτοῦ κρατικὴ ἀδράνεια ἠδυνήθη νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ἐκφυλισμὸν του εἰς πολιτικὸν ζήτημα. Ἐπομένως «ἡ πάλῃ τῶν τάξεων» δὲν εἶναι αὐθόρητον αἴσθημα τῶν μαζῶν, ἀλλ' ἐπιβληθὲν εἰς αὐτὰς ἔσωθεν.

Ἡ ἐν τῷ οἰκονομικῷ πεδίῳ ἀπόλυτος ἐλευθερία δὲν δύναται ἐπωφελῶς νὰ συμβάλῃ πρὸς τὸ γενικώτερον συμφέρον, εἰς τὴν λύσιν τῶν οἰκονομικῶν προβλημάτων, τοῦναντίον μάλιστα, ὅπως μᾶς

πείθει μία εξέτασις τῶν οικονομικῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν αἰτίων αὐτῶν.

Γνωστὸν τυγχάνει κατὰ τίνα τρόπον ἡ βιομηχανικὴ τεχνικὴ πρόοδος ὠδήγησε μοιραίως εἰς προοδευτικὴν ἀνοδὸν τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων καὶ συγκέντρωσιν αὐτῶν ὑπὸ μορφὴν συνδικατῶν, κλπ., μειώνουσα τὰς μεσαίας καὶ μικρὰς ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν ἀπαρχὴν τοῦ συναγωνισμοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν βαθμιαίαν ὑπεροχὴν τοῦ παγίου ἐπὶ τοῦ κυκλοφοροῦντος κεφαλαίου, ἣτις ἐξησθένεισε σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἀγορὰν, ἐξουδετερώνουσα τὰς αὐτορρυθμιζομένας δυνάμεις τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ ὠθοῦσα πρὸς μονοπωλιακοὺς συνασπισμοὺς πρὸς μετριασμόν τῶν κινδύνων καὶ ἐπαναφορὰν τῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ ἰσορροπίας.

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ φιλελευθέρα οἰκονομία, πρὸς κατάταξιν τῶν ἀπειρῶν πραγματικῶν καὶ τοῦ περιβάλλοντος συνθηκῶν, ἐν οἷς ἐμφανίζεται τὸ οικονομικὸν φαινόμενον, ἀκηνητοποιεῖται ἐπὶ δύο ἀντιθέτω ἀπόψεων, τὴν τοῦ συναγωνισμοῦ, ὅστις ἐπιδιώκει τὴν ἐξασφάλισιν ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρων κερδῶν καὶ τὴν καταδυνάστευσιν τῶν οικονομικῶς ἀσθενεστέρων, καὶ τὴν τοῦ μονοπωλίου, ὅπερ ὑψώνει τὰς τιμὰς συνήθως εἰς βαθμὸν ἀποκλείοντα τὴν κατανάλωσιν εἰς πᾶσαν ἀγοραστικὴν δύναμιν. Ἐξ αὐτῶν, ἡ πρώτη ἀποτελεῖ ἀποχαλίνωσιν τῆς ἐλευθέρας ἀτομικῆς βουλήσεως, ἡ δὲ δευτέρα ἀποτελεῖ τὴν πλήρη ἄρνησιν τῆς πρώτης. Ἀμφότεραι ἐν τούτοις αἱ ἀπόψεις αὐταὶ ἀναχωροῦν ἐκ τῆς προϋποθέσεως ὅτι ὁ ὑπόλοιπος πληθυσμὸς ἀποδέχεται ἀσυζητητῆ τὴν οικονομικὴν κατάστασιν ὡς φυσικῶς ἀμετάβλητον, εἶναι συνεπῶς οὐχὶ μόνον ἐκτὸς τῆς πραγματικότητος, ἀλλὰ καὶ ἀντίθετοι πρὸς τὴν βᾶσιν τῆς φιλελευθέρας οἰκονομίας, τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν. Καὶ ἡ ἀντίθεσις αὕτη εἶναι ἀναπόδραστος, καθόσον μόνον παρὰ ἀπομονωμένῳ τελείως ἀτόμῳ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἡ πλήρης ἐλευθερία.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω οικονομικῶν ἀντιθέσεων καὶ διακυμάνσεων, ἡ φιλελευθέρα οἰκονομία, ἰδίως κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, παρουσίασε πλείστα εἰσέτι φαινόμενα οικονομικῆς ἀναρχίας. Ἡ ἐμφανισθεῖσα ὑπερπαραγωγή ἐπέφερεν φοβερὰν πτώσιν τῶν τιμῶν, παρ' ὅλην τὴν ὑφισταμένην ὑποκατανάλωσιν. Ἡ μείωσις τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τῶν γεωργῶν ἐπέφερε ἀνισορροπίαν εἰς τὰς τιμὰς γεωργικῶν καὶ βιομηχανικῶν προϊόντων. Ἐξ ἄλλου ἢ κατὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἐπιστράτευσις τῶν ἐργατικῶν χειρῶν, ἡ μετατροπὴ πλείστων βιομηχανιῶν εἰς πολεμικὰς καὶ

ἡ αὔξησις τῆς παραγωγῆς ὑπὸ τῶν μὴ μετασχόντων τοῦ πολέμου κρατῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐμπολέμων, ἐπέφερον ὑπερβολικὴν ὕψωσιν τῶν τιμῶν. Εἰς τὴν ἀναρχίαν ταύτην δύναται νὰ προστεθῇ καὶ ἡ μικρὰ εἰσαγωγή συναλλάγματος ἐκ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ ἡ συσσώρευσις τῶν πολυτίμων μετάλλων εἰς ὠρισμένα μόνον κράτη, λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ μὲν ἦσαν κυρίως παραγωγοί, ἐνῶ τὰ δὲ κυρίως καταναλωταὶ καὶ ὀφειλέται λόγῳ δανείων καὶ ἐπανορθώσεων, αἵτινες ἐδημιούργησαν ἀφ' ἑνὸς συναλλαγματικὰς δυσχερείας καὶ ἀφ' ἑτέρου σοβαρὰς διαταραχὰς ἐν τῇ διεθνείᾳ οἰκονομίᾳ.

Συνέπεια πάντων τούτων ἦτο ἡ ἐμφάνισις κατὰ τὸ 1929 παγκοσμίου οἰκονομικῆς κρίσεως, ἣτις δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι παρήλθεν, ἢ ἐπιλεγομένη κρίσις τοῦ κράτους καὶ ἡ νέα πολιτικοοικονομικὴ διαμόρφωσις μεγάλων τινῶν χωρῶν. Αἱ ἐκδηλώσεις αὗται, εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι καὶ αἱ τελευταῖαι τῆς κρίσεως τῆς φιλελευθέρου οἰκονομίας.

Ἐπόμενον ἦτο ὅθεν νὰ καταρρεύσουν τὰ παλαιὰ στηρίγματα καὶ νὰ ἐπιδιώκεται παντοῦ ἡ ἀνοικοδόμησις, ἄλλοτε μὲν μετὰ πλήρους συνειδήσεως τῶν σκοπῶν καὶ τῶν μέσων, ἄλλοτε δὲ προχειρῶς καὶ κατὰ τὴν ἡ διὰ συμπτωματικῶν συμβιβασμῶν.

Τινὲς τῶν οἰκονομολόγων ὑποστηρίζουν ὅτι δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ φιλελευθέρου οἰκονομία, ἀλλὰ μόνον διεθνῶς, καθόσον τὸν διὰ τῆς συγκεντρώσεως ἐξαφανισθέντα συναγωνισμόν θ' ἀντικαταστήσῃ ὁ διεθνὴς τοιοῦτος καὶ θὰ παύσῃ ἡ ἐθνικὴ ὑποπαραγωγὴ ἣτις προέρχεται ἐξ ἑδαφολογικῶν καὶ κλιματολογικῶν συνθηκῶν, ἐκάστη δὲ χώρα θὰ παράγῃ καλλιτέρας ποσότητος καὶ μικροτέρου κόστους προϊόντα, ἀξιοσημείωτος οὕτω τῆς καταναλώσεως, ἣτις θὰ ὑπερκαλύψῃ τὴν λεγομένην σήμερον ὑπερπαραγωγὴν.

Παρὰ τὸ ἀναμφισβήτητον ὅμως τῶν πλεονεκτημάτων τούτων, ἡ πραγματοποίησις τοιαύτης οἰκονομίας προσκόπτει εἰς τὰ διαφορετικὰ συμφέροντα καὶ τὴν διάφορον οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῶν κρατῶν, διὰ τῆς μὴ παραγωγῆς εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, καλυπτόντων τὴν κρατικὴν αὐτάρκειαν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀποκλειόντων ἐνδεχόμενον ἀποκλεισμόν ἐν περιπτώσει πολέμου, αὔξησιν τῆς τοπικῆς ἀνεργίας, ἀχρηστοποίησιν τῶν παγίων κεφαλαίων, κλπ.

Ἄληθές εἶναι ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους παρατηρεῖται ἔντασις τῆς παρεμβάσεως τοῦ κράτους πρὸς ρύθμισιν τῆς οἰκονομίας του, ἀλλ' αὕτη εἶχε σκοπὸν καὶ ἀποτέλεσμα τὴν πρόληψιν

μεγάλων ἀδικιών, χωρὶς νὰ θίγη τὴν βάσιν τοῦ φιλελευθερισμοῦ, τὸν ἀτομικισμόν. Σήμερον ὅμως σὺν τῷ χρόνῳ ἀπανταχοῦ ἐπιβάλλεται ἡ ἀνάγκη τῆς κρατικῆς ἐπεμβάσεως, οὐχὶ μόνον ὑπὸ μορφῆν κηδεμονίας ἀλλὰ καὶ ὡς ρύθμισις τῶν οἰκονομικῶν δυνάμεων.

Παρατηρεῖται ἐν τούτοις ὅτι ἐκ τῆς γενέσεως καὶ ἐξελίξεως τῆς φιλελευθέρου οἰκονομίας ἐξεπήδησεν ὡς ἀντίδροσις κατὰ τοῦ ἀκράτου ἀτομικισμοῦ ὁ ἀκρατος κοινωνισμός, διὰ τῆς ὕλιστικῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας, ἣτις εἶναι προῖον λογικῆς ἀφαιρέσεως, ἐπιβληθεῖσα βίᾳ μόνον ἐπὶ μικροῦ σχετικῶς τμήματος τῆς διεθνοῦς οἰκονομίας καὶ ὑπὸ διάφορον τῆς θεωρητικῆς μορφῆν. Ἄλλ' ἡ ὕλιστικὴ σοσιαλιστικὴ οἰκονομία, κατὰ τὸν Μποντέν, εἶναι ἰδεῶδες τοῦ φανταστικοῦ κόσμου, οὐχὶ πραγματικότης. Ἐν ἐκάστη χρονικῇ περιόδῳ οἱ ἄνθρωποι δημιουργοῦν τὸ ὄνειρον μᾶς νέας πολιτείας, ἣτις συνήθως εἶναι οὐτοπιστικὴ. Μεταξὺ τῶν κυριωτέρων ἐκπροσώπων τοιούτων θεωριῶν ὑπῆρξαν οἱ Πλάτων, Μόρους, Καμπέ, Ὅουεν, Φουριέ, Σαιν Σιμόν, Μπελαμί καὶ Λένιν. Ἀπὸ τοῦ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου ἐκτυλίσσεται ἡ ἄλυσος τῶν οὐτοπιῶν, καὶ τὸ μόνον ὅπερ ἐπραγματοποίησε τὸ ρωσικὸν πείραμα εἶναι ἡ σφυρηλάτησις ἐνὸς νέου κρικοῦ.

Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, τὸ ἀκρατον τοῦ ἀτομικισμοῦ καὶ τοῦ κοινωνισμοῦ οὐδέποτε πραγματοποιοῦνται, εἶναι ἀπλῶς δύο ἀντίθετοι πόλοι, δύο κατευθύνσεις πρὸς ἅς τείνει ἐκάστοτε ἡ κοινωνικὴ πολιτικὴ. Ἐκαστον σύστημα εὐρίσκεται εἰς μίαν βαθμίδα τῆς κλίμακος τῆς ὀδηγούσης ἀπὸ τὸν ἀτομικισμόν εἰς τὸν κοινωνισμόν καὶ τἀνάπαλιν.

Μετὰ τὴν χρεωκοπίαν τῆς φιλελευθέρου καὶ τῆς ὕλιστικοσοσιαλιστικῆς οἰκονομίας ἡ ὁδὸς πρὸς τὴν πειθαρχημένην τοιαύτην δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς λύσιν ἐπιβεβλημένην, ἀλλὰ καὶ τὴν μόνην ἀπομένουσαν. Ἡ πειθαρχημένη οἰκονομία κληρονομεῖ καὶ ἀπὸ τὰς δύο προηγουμένας πᾶν ὅ,τι ζωτικὸν εἰς αὐτὰς ὑπῆρχεν.

Ἀρχομένης τῆς δευτέρας εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἡ πειθαρχημένη οἰκονομία, ὡς λογικὸν καὶ αὐθόρμητον προῖον τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ διαστάσεις διαρκῶς εὐρύτερας. Καθιεροῖ ἐν τρίτον κοινωνικὸν σύστημα, ἀντιτιθέμενον πρὸς τε τὸν κεφαλαιοκρατισμόν καὶ τὸν κομμουνισμόν, κυμαινόμενον μεταξὺ ἀτομικισμοῦ καὶ κοινωνισμοῦ καὶ ζητοῦν τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ὀρθοτέρου ἐκασταχοῦ μέσου ὄρου. Οὐχὶ μόνον θεωρητικῶς ἀλλὰ καὶ πρακτικῶς ἡ μεταβολὴ αὕτη διττὴν ἔχει τὴν πηγὴν. Ἐμφανίζεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ὡς ἀντίδο-

τον κατά τῶν ἐκ τοῦ ὑλιστικοῦ σοσιαλισμοῦ ἀπογοητεύσεων εἴτε κατά τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐπαναστατικῶν κινδύνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἀντίδροαις κατά τῆς ἀναρχίας τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ ὑπερατομιστικοῦ φιλευθερισμοῦ. Ἀπὸ τὸ δεύτερον σύστημα λαμβάνει τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐργαζομένων πολιτῶν, τὴν παραδοχὴν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ὑπὸ τὴν βασικὴν ἀρχὴν ὅτι τὰ δικαίωματα τοῦ ἀτόμου τελειώνουν ἐκεῖ ὅπου ἄρχονται τὰ τοῦ συνόλου, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ συνόλου, καθόσον δέχεται ὅτι αὕτη συμπληρῶνει τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα. Ὁ Ζίντ λέγει ὅτι τὸ ἄτομον δὲν εἶναι ἰδιοκτήτης διὰ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ διὰ τὴν κοινωνίαν.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον σύστημα λαμβάνει ἡ πειθαρχημένη οἰκονομία τὴν ὑποχρεωτικὴν συνεταιριστικὴν ὀργάνωσιν, τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοπειθαρχίας τῶν ἐργαζομένων κατὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ συστηματοποίησιν τῆς παραγωγῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπλοῦν ἔλεγχον. Ὁ Φιλίπποβιτς παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἐπέμβασις, ὁ καταναγκασμὸς ἐν τῇ οἰκονομικῇ πολιτικῇ, δὲν εὐρίσκονται ἐν ἀντιθέσει, ἀλλ' ἐν συνεχείᾳ ἀλληλοσυμπληρῶσει.

Ἡ σύγχρονος ἐποχὴ ἔπαυσε νὰ εἶναι στατική, κατέστη πλέον δυναμικὴ. Ἀριστον πολίτευμα, λέγει Ἑλλήν τέως πολιτικός, εἶναι ἐκεῖνο ὅπερ ἰσορροπεῖ τὰ δύο οὐσιώδη συστατικὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, τὸ ἄτομον καὶ τὴν ὁμάδα, καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπάρξεως αὐτῶν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πειθαρχίαν, τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσιν, τὴν μονάδα καὶ τὸ σύνολον.

Ἡ πειθαρχημένη οἰκονομία σιηρῶζεται ἐπὶ σχεδίου ἐκ τῶν προτέρων συντεταγμένον καὶ καθορίζοντος τὰς λεπτομερείας τῆς ρυθμίσεως ὁλοκλήρου τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Πρὸ τῆς λήψεως ὀρισμένον μέτρον πρὸς ρύθμισιν μιᾶς δυσαρέστου οἰκονομικῆς ἐκδηλώσεως, ἐξετάζεται ποία θὰ εἶναι ἡ ἀντιανάκλασις τοῦ μέτρον τούτου, οὐχὶ μόνον εἰς τὸν κλάδον εἰς ὃν συντελεῖται ἡ παρέμβασις, ἀλλὰ καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν οἰκονομίαν, οὐχὶ μόνον εἰς τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μέλλον, οὐχὶ μόνον ἄμεσον, ἀλλὰ καὶ ἔμμεσον.

Σήμερον ζῶμεν εἰς μίαν μεταβατικὴν περιόδον. Ἡ σημερινὴ κοινωνία, εἰς ἀπάσας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις, παρουσιάζει ἕνα χαρακτηριστικόν, οὐχὶ μόνον ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ ἐπιβαλλόμενον. Εἶναι πλέον φανερόν ὅτι ὁ συλλογικὸς χαρακτήρ, ὅστις περιέβαλεν ὅλας τὰς ἐκφάνσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς θὰ περιβάλῃ καὶ τὴν οἰκονομίαν. Τὸ μέλλον τῶν κρατῶν εὐ-

ρίσκεται εις τὴν ὁδὸν ταύτην. Αἱ σημεριναὶ συνθῆκαι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶναι ὄριμοι διὰ τὴν νέαν κρατικὴν μορφήν, ἣτις ἐπιδιώκει νὰ ὀργανωθῆ κατὰ τρόπον καθιστῶντα ἑαυτὴν ἐκπρόσωπον καὶ ἐκδήλωσιν ἀпасῶν τῶν οἰκονομικῶν καὶ παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας.

Ὅπου οἱ νόμοι τῆς φιλελευθέρου οἰκονομίας δὲν δύνανται νὰ ἔχουν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μεγαλυτέραν παραγωγικότητα τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, οὔτε τὴν κοινωνικὴν εἰρήνην, ἐκεῖ ἐπεμβαίνει ρυθμιστικῶς τὸ κράτος. Ἐπεμβαίνει πρὸς δημιουργίαν αὐτῶν τῶν προϋποθέσεων καὶ διὰ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἄσκησιν τῆς ἐναρμονιστικῆς καὶ θεραπευτικῆς ἐπιδράσεως τῶν οἰκονομικῶν νόμων, δι' ὀλιγωτέρων ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ ταλαντεύσεων διὰ τὴν κοινωνικὴν ὁλότητα. Ὁ Ὀλιβιὲ Μαρτέν μάλιστα παραδέχεται ὅτι ἡ πειθαρχημένη οἰκονομία εἶναι προσπάθεια ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς κατανομῆς.

Ἡ ἀρχὴ τῆς πληρωμῆς εἰς τοὺς ἐργαζομένους ἡμερομισθίους ἐξασφαλίζουσα ἐν ἐλάχιστον ὄριον συντηρήσεως, εὔρε, κατὰ τὸν Ν. Φωτήλαν, τὴν ἱστορικὴν τῆς δικαίωσιν εἰς ἀπάσας τὰς κοινωνίας τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, οὐχὶ μόνον διότι ἐνσαρκώνει μίαν τῶν σπουδαιωτέρων κατακτήσεων τῆς ἐργαζομένης ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ διότι αὐτὴ ἢ ὑπόστασις μιᾶς συγχρόνου συναλλακτικῆς οἰκονομίας ἀπεδείχθη ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἐπὶ μακρὸν χρόνον δυνατὴ, ἐὰν δὲν ἐξησφαλίζετο ἡ ἀνθρωπίνη καὶ ὄλον ἐν ἀνθρωπινωτέρῳ διαβίωσιν τῶν μισθωτῶν, δι' ἀναλόγου τινὸς ἐκάστοτε μειώσεως τῶν εἰσοδημάτων τοῦ κεφαλαίου.

Πρὸς μίαν τοιαύτην οἰκονομίαν βαδίζει μοιραίως καὶ ἡ Ἑλλάς. Αὕτη συντελεῖται βάσει τῶν ἐλληνικῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν, βάσει τῆς ἐλληνικῆς πραγματικότητος. Ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τριετίας καὶ ἄνευ κοινωνικῶν κλονισμῶν, ἐπραγματοποίησεν ἀληθῆ ἐπανάστασιν κατὰ τῆς οἰκονομικῆς, ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναρχίας καὶ ἀποσυνθέσεως, εὐρισκομένη ἤδη μεταξὺ τῶν πρωτοπόρων κρατῶν εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν αὐτὴν τοῦ κράτους, τῆς ὁποίας ὁ ἥλιος τὴν ἀναζωογονεῖ. Οὕτω βαδίζομεν πρὸς ἓνα νέον Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν καὶ μίαν συγχρονησμένην πολιτείαν.

ΚΛΑΥΔΙΟΣ Β. ΜΠΑΝΤΑΛΟΥΚΑΣ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΜΕΛΕΤΑΙ :

- Αἱ Κοινωνικαὶ Ἀσφαλίσεις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ των ἐν Ἑλλάδι. π. Ἐργασία, τ. 240 σ. 1000-1, τ. 241 σ. 1032-3, τ. 242 σ. 1064-5—1934 (τῆ συνεργασίᾳ κ. Ν. Κοκκίνου).
- Ἡ Ἄρτα καὶ τὸ ἐπίνειόν της. ἐφ. Ἐλεύθερος Λόγος, τ. 140 καὶ 142—1934.
- Ἡ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσις. π. Ἐργασία, τ. 306 σ. 1410-1, τ. 307 σ. 1435-6, τ. 308 σ. 1459-60, τ. 311 σ. 1529-30, τ. 313 σ. 1579-80, τ. 314 σ. 12-3, τ. 315 σ. 34—1935-6.
- Τὸ ἴδρυμα, οἱ σπουδασταὶ, οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν. π. Ἐργασία, τ. 345 σ. 853-4, τ. 345 σ. 881-2, τ. 347 σ. 904, τ. 348 σ. 927-8—1936.
- Βάσεις ἀναπτύξεως τῆς γεωργικῆς ἐξαγωγῆς μας. ἐφ. Ἐλεύθερος Λόγος, τ. 246-253—1936.
- Ἐμφάνισις καὶ τρόποι ἐπιλύσεως τοῦ προβλήματος τῆς κτηνοτροφίας. μας ἐφ. Ἐλεύθερος Λόγος, τ. 303-4, 305-11, 314, 316, 319, 328, 334-5,—1937-8 (τῆ συνεργασίᾳ κ. Ἰ. Ἐξάρχου).
- Ἡ ὀρολογία τῆς ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως. Ἀθῆναι, 1938 ἀνάτ. ἐκ Νέας Πολιτικῆς, ἔ. 2, τ. 2. σ. 160-6.
- Συστήματα ὀρθολογικῆς ὀργανώσεως. Ἐμπορικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, τόμος 3, σ. 209-16—1938.
- Σκοπιμότης ὑπολογισμοῦ τοῦ βιομηχανικοῦ τιμήματος. π. Λογιστικὴ Ἐπιθεώρησις, τ. 113, σ. 119-22—1939.
- Σχέσεις ὑπηρεσίας βιομηχανικοῦ τιμήματος καὶ λοιπῶν ὑπηρεσιῶν μιάς ἐπιχειρήσεως. π. Λογιστικὴ Ἐπιθεώρησις, τ. 114-5, σ. 150-9—1939.

ΑΡΘΡΑ :

- Ὁ λιμὴν τῆς Κοπραίνης κινδυνεύει νὰ νεκρωθῆ. Ἐλ. Λόγος, τ. 127—1934.
- Ἀνάγκη τουριστικῆς ὀργανώσεως. Ἐλ. Λόγος, τ. 160-1—1935.
- Διαρκῆς ἐκθεσις Ἡπείρου. Ἐμπρὸς, τ. 12—1935.
- Πρὸς μίαν βελτίωσιν τῶν ὄρων διαβιώσεως τοῦ Ἑλληνος ἐργάτου. Ἐργασία, τ. 322 σ. 207-8—1936.
- Ἡ ἐξέλιξις τῆς νομισματικῆς καταστάσεως ἐν Κίνα. Ἐργασία, τ. 323 σ. 225—1936.
- Τὰ γραφεῖα εὐρέσεως ἐργασίας. Ἐργασία, τ. 403 σ. 904—1937.
- Ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Ὑ Βαλιὸλ Σκὸτ δοθεῖσα διάλεξις περὶ τῆς ἐπιστήμης ἐν τῇ διοικήσει. Νέα Πολιτικὴ ἔ. 1, τ. 12, σ. 1507-14—1937.
- Ἡ ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ὑπηρεσίας ἀποχώρησις τοῦ κ. Ἀν. Σπουργίτη. Ἐργασία, τ. 432, σ. 161—1938.
- Ἐπίσκεψις τῆς Πατραϊκῆς Βιομηχανίας. Λογιστ. Ἐπιθεώρησις, τ. 100, σ. 87—1938.
- Σχέσεις Νομικῆς Σχολῆς καὶ ἀποφοίτων Α. Σ. Ο. καὶ Ε. Ε. Νέα Πολιτικὴ, ἔ. 2, τ. 10, σ. 1084-6—1938.